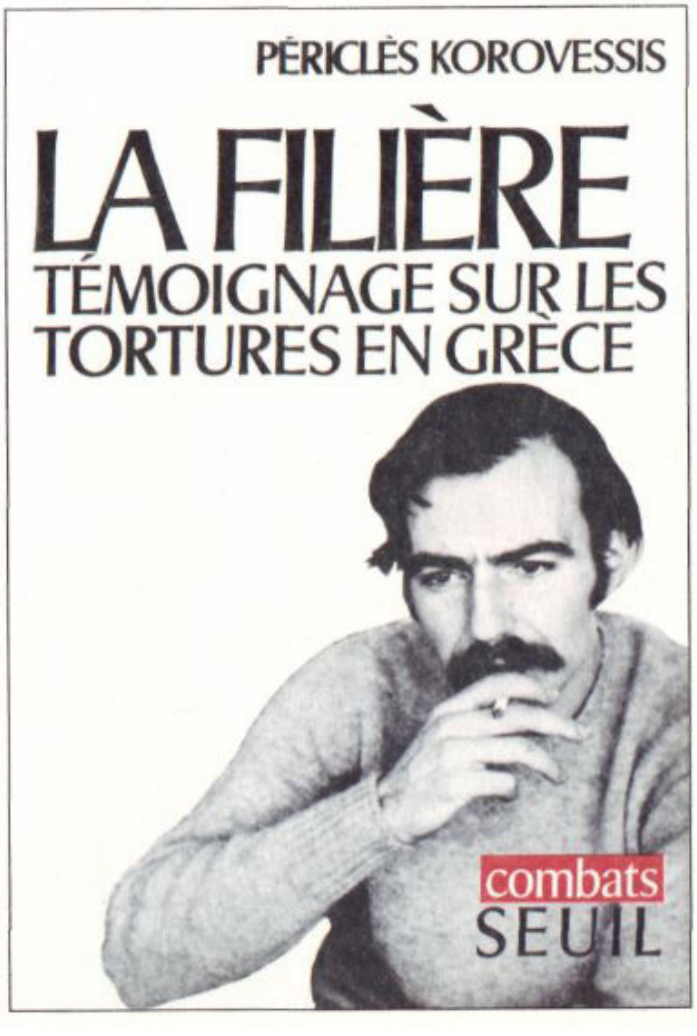
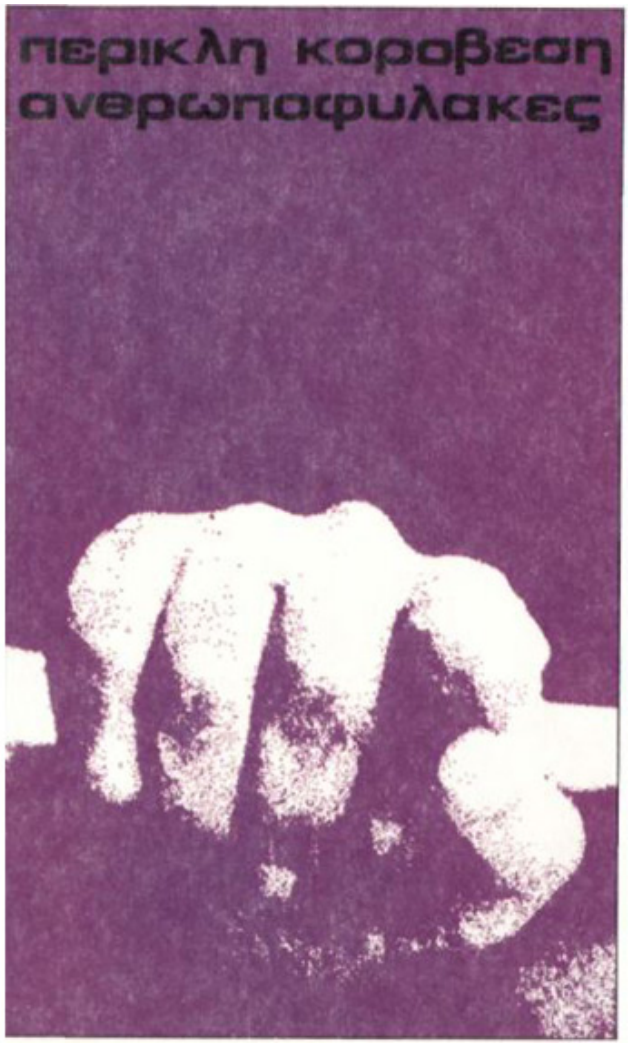
Ανθρωποφύλακες

written by Piera Del Bando | 21.04.2023

Το βιβλίο «Ανθρωποφύλακες» είναι η προσωπική μαρτυρία του Περικλή Κοροβέση για το απάνθρωπο χουντικό καθεστώς.

Οι "Ανθρωποφύλακες" στηρίχτηκαν στο υλικό που περιείχε η πολυσέλιδη κατάθεση του συγγραφέα στο Ευρωπαϊκό Δικαστήριο. Το υλικό αυτό συντέλεσε αποφασιστικά στην καταδίκη της χούντας από το Συμβούλιο της Ευρώπης και υποχρέωσε τον δικτάτορα Παπαδόπουλο να αποσύρει τη χώρα μας από τον διεθνή αυτόν οργανισμό. Αποτέλεσε δε την κύρια αιχμή ενός διεθνούς κύματος διαμαρτυρίας για την κατάσταση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων στην Ελλάδα της Χούντας, που κορυφώθηκε με την έκδοση του βιβλίου.

Οι "Ανθρωποφύλακες" είναι ένα βιβλίο εξαιρετικά επίκαιρο και σήμερα, δεκαετίες μετά, καθώς φωτίζει, τις συνθήκες που τρέφουν και γιγαντώνουν τις νεοφασιστικές ιδεολογίες στην σύγχρονη, ταλαιπωρημένη Ευρώπη. Όπως λέει ο ίδιος ο συγγραφέας σε συνέντευξή του: "Δυστυχώς, οι Ανθρωποφύλακες δεν έχασαν σε επικαιρότητα. Το ίδιο «βαθύ κράτος» που εξέθρεψε τις χούντες του Μεταξά και του Παπαδόπουλου συντηρεί και τη Χρυσή Αυγή. Ρωτάτε γιατί ο κόσμος δεν αντέδρασε στη χούντα – μήπως αντιδρά στη φασίζουσα συγκυβέρνηση ΝΔ-ΠΑΣΟΚ; Όταν την αποκαλούσα έτσι, με

λέγανε εξτρεμιστή, αλλά να που η υπόθεση Μπαλτάκου το επιβεβαιώνει. Το ακαταλόγιστο για ασφαλίτες και βασανιστές παραμένει: «Κάνε ό,τι θες, θα είσαι και μάγκας». Καμία συνέπεια, καμία τιμωρία. Βλέπουμε πώς αντιμετωπίζει η αστυνομία τους διαδηλωτές, είδαμε ότι σωφρονιστικοί υπάλληλοι δολοφόνησαν τον βαρυποινίτη Ιλίρ Καρέλι που το ίδιο το σύστημα έσπρωξε στην απελπισία, μετατρέποντάς τον σε θύτη και θύμα ταυτόχρονα. Αναβίωση φασιστικών φαντασμάτων συμβαίνει βέβαια κι αλλού, σε χώρες όπως η Ουκρανία αλλά και η πλούσια, πολιτισμένη Νορβηγία. Προφανώς κάτι πάει στραβά με τον ευρωπαϊκό πολιτισμό.”

Πρόλογος στην πρώτη έκδοση

“Μετά την 21η Απριλίου 1967, το δικαίωμα να υπάρξεις σαν πολίτης ήτανε αντίσταση. Σ’ αυτούς που επέμεναν να ‘ναι πολίτες, το νέο καθεστώς επέβαλε μια τυπική διαδικασία προσαρμογής στα νέα ιδανικά. Η διαδικασία θα μπορούσε να ονομαστεί γραφειοκρατική και δεν είχε κανένα ιδιαίτερο μίσος, έξω απ’ αυτό του παραδοσιακού αντικομμουνισμού.
Προσπάθησα να παραμείνω πολίτης.”

Η πολιτισμένη ανάκριση

…όπου εξιστορούνται από το συγγραφέα όσα διαδραματίστηκαν σε ένα γραφείο του τετάρτου ορόφου στο κτίριο της Ασφάλειας. Πρωταγωνιστές, ο συλληφθείς Κοροβέσης και ο βασανιστής αστυνόμος Σπανός, ο οποίος είχε προβεί νωρίτερα στη σύλληψη του Κοροβέση, εντός της οικίας του, στις τρεις τα ξημερώματα. Μαζί είχε συλληφθεί και ένας φίλος του Κοροβέση, που τυχαία είχε βρεθεί στο σπίτι του εκείνη τη νύχτα.

«Άκουσε παιδί μου. Η Ασφάλεια δεν βυζαίνει το δάχτυλό της. Δεν σε πιάσαμε αμέσως, για να δεις την καλοσύνη μας. Το τι έχεις κάνει από την ημέρα της Επαναστάσεως είναι γνωστό στας αρχάς. Δεν έχεις κάνει και λίγα πράγματα. Τα ξέρουμε όλα. Λοιπόν, σαν καλό παιδί, πες τα. Άντε, θα περάσεις καλά. Σκέψου ένα πράγμα μόνο: η Ασφάλεια για τους κακούς είναι Νταχάου και για τους ειλικρινείς Παράδεισος. Πρόσεξε, δεν εξετάζουμε την ενοχή σου, που είναι αποδεδειγμένη, αλλά την ειλικρίνειά σου, που θα καθορίσει τη δική μας συμπεριφορά. Σκέψου: Νταχάου ή Παράδεισος. Εγώ, παρόλο που δεν ’ξηγήθηκες εντάξει στο σπίτι, είμαι έτοιμος να σε συγχωρέσω».

Φοβόμουνα. Αισθανόμουνα τον ιδρώτα να τρέχει στην πλάτη μου. Είχα ακούσει καθαρά τη λέξη «Νταχάου» δυο φορές. Βρισκόμουνα στην Ασφάλεια, σ’ αυτόν τον μυθικό τόπο, που τόσα και τόσα είχανε γίνει. Όμως, ακόμα κι αυτή την ύστατη στιγμή, είχα μια κρυφή ελπίδα πως ίσως να ’ναι λόγια. Πιο καθαρά, σκέφτηκα πως μπορούσε και να την γλίτωνα.

Απάντησα πως, έτσι γενικά που ρωτάει, δεν με διευκολύνει καθόλου. Του δήλωσα πως δεν έχω κανένα λόγο να κρύψω τίποτα και, αν μπορούσα να κάνω κάτι, θα το έκανα.

Μόλις τέλειωσα αυτή τη φράση, ζεματίστηκα. Ωραία τα κατάφερα. Μέσα στα πρώτα τρία λεπτά είχα αρχίσει τις δικαιολογίες. Ντράπηκα, σιχάθηκα. Το καλό που βγήκε ήταν πως τώρα είχα αρχίσει να ηρεμώ. Φάνηκε ικανοποιημένος.

«Ναι, παιδί μου, καλά έκανες. Μια που παραδέχτηκες, λοιπόν, πως ανήκεις στο Πατριωτικό Μέτωπο… και καλά έκανες που δεν το αρνήθηκες γιατί –ξέρεις τι έγινε;– η ηγεσία του Μετώπου μάς έχει δώσει πλήρη σχεδιαγράμματα, βέβαια, και η όλη διάρθρωση έχει διαλυθεί. Λοιπόν, θέλω να μου πεις όχι την καθοδήγηση –την ξέρουμε– αλλά τα ονόματα των ανθρώπων που είχες επαφή. Κατάλαβες; Αυτούς που έβλεπες. Άντε, λοιπόν, να τελειώνουμε γρήγορα».

Διευκρίνισα πως δεν έχω παραδεχτεί τίποτα. Αυτές είναι δικές του εικασίες, που δεν πρέπει να γίνουν υποχρεωτικά δεκτές. Τσαντίστηκε και άρχισε ένας διάλογος. Τον παραθέτω αυτούσιο.

«Τι ξέρεις για το Πατριωτικό Μέτωπο;»

«Είναι μια οργάνωση που έγινε μετά την 21η Απριλίου και θέτει εμπόδια εις το έργον της Κυβερνήσεως».

«Από πού τα ξέρεις αυτά;»

«Από τον Κωνσταντόπουλο».

«Πού κάθεται;»

«Τον Σάββα Κωνσταντόπουλο, τον διευθυντή του Ελεύθερου Κόσμου. Η φράση που χρησιμοποίησα είναι δικιά του».

«Ασιχτίρι, πουσταράδες, όλοι τα ίδια λέτε. Βλέπω το ’χεις μάθει το μάθημα καλά».

«Δεν καταλαβαίνω».

«Μην κάνεις τον μαλάκα τώρα. Ποιοι άλλοι ήτανε στην εφημερίδα;»

«Ποια εφημερίδα;»

«Ξέρεις, οι μαλάκες εδώ δεν περνάνε καλά. Εννοώ την εφημερίδα του Μετώπου».

«Δεν την είδα ποτέ».

«Εγώ δούλεμα δεν σηκώνω. Πού την έδινες την εφημερίδα;»

«Δεν καταλαβαίνω τι με ρωτάτε».

«Ποιος έμενε σπίτι σου;»

«Η γυναίκα μου».

«Εκτός από τη γυναίκα σου».

«Εγώ φυσικά».

«Κοίταξε, ρε πουσταριό… για τις βόμβες που έβαζες δεν σου λέω τίποτα. Για να δεις πόσο εντάξει είμαι. Σ' τη χαρίζω εδώ, για να μην σε ντουφεκίσουν. Διαλέγω τα πιο ελαφριά. Άσε, λοιπόν, τις εξυπνάδες και πες μου. Ποιοι δουλεύουνε για σας στο θέατρο».

«Νομίζω πως κάνετε λάθος. Δεν καταλαβαίνω για τι με ρωτάτε».

«θα καταλάβεις. Αυτούς τους ξέρεις;» Είπε μερικά ονόματα.

«Είναι όλοι άγνωστοι».

«Αυτοί λένε πως σε ξέρουν».

«Δεν ξέρω».

Εδώ περίπου τέλειωσε αυτός ο διάλογος. Έγινε έξω φρενών. Με βλαστήμησε. Μου είπε ένα «θα το μετανιώσεις!», χτύπησε την πόρτα και έφυγε. Έμεινα μόνος. Ήμουνα ακόμα φοβισμένος, αλλά λιγάκι κάλμος. Δεν ήτανε και τόσο τρομεροί. Ανοίγει πάλι η πόρτα. Μια κεφάλα γίγαντα προβάλλει. Με ρωτάει αν είμαι μόνος κι έρχεται άγρια καταπάνω μου.

Ενστικτωδώς κάνω μια κίνηση άμυνας.

«θα βρούμε και κανένα μπελά», μουρμουρίζει ο γίγαντας και κολλάει τη φάτσα του πάνω μου. «Πες τα, ρε μαλάκα! Τα ξέρουνε όλα, θα σε σακατέψουνε στο ξύλο, θα σε δώσουνε στους τρελούς να σε ρημάξουν. Εγώ σ' τα λέω για το καλό σου. Εγώ που σ' τα λέω τώρα, ξέρεις πως μπορώ να βρω τον μπελά μου;»

Πριν προλάβω να αντιδράσω, έφυγε. Και πριν προλάβω να εξηγήσω το φαινόμενο του «καλού» συμβουλάτορα, ανοίγει η πόρτα με κλοτσιά και μπαίνει δεύτερος τύπος αγριεμένος. Φωνές ακούγονται από το βάθος. «Πιάστε τον τρελό. Ο τρελός θα σκοτώσει τον κρατούμενο». Ο τρελός αρπάζει την καρέκλα. Λέει:

«Ρε πούστη, εσύ δεν ήσουνα που τον Δεκέμβρη σκότωσες τον πατέρα μου και του έβγαλες τα μάτια και τα 'παιζες κομπολόι; Α, ρε πούστη, τι έχεις να πάθεις τώρα που έπεσες στα χέρια μου».

Τα πράγματα άρχιζαν να γίνονται σοβαρά. Σηκώθηκα από την καρέκλα και οπισθοχώρησα ως τη γωνιά του καλοριφέρ. Ο τρελός με την καρέκλα πλησίαζε σαν θηριοδαμαστής. Πρόσεξα πως χαμογελούσε. Μου φάνηκε λίγο σαν θέατρο. Με την καρέκλα προτεταμένη, με χτύπησε καμιά δυο φορές. Επανέλαβε τα ίδια λόγια. Τα

χτυπήματα ήτανε συγκρατημένα. Το μάτι του χαμογελαστό. Πείστηκα ότι έκανε θέατρο. «Τη δουλειά μας», σκέφτηκα.

Ακολουθεί δεύτερη πράξη. Μπαίνουν μέσα διάφοροι χαφιέδες και αρπάζουν τον «τρελό». Κάποιος με ρωτάει αν είμαι ακόμα ζωντανός, άλλος προσθέτει:

«Τυχερός είσαι που δεν σε πέταξε από το παράθυρο».

Τώρα πια ο τρελός ωρύεται:

«Αφήστε με να πάρω το αίμα μου πίσω τώρα που τον πέτυχα».

Τον καθησυχάζουν πως δεν μπορεί, δεν μπορεί να 'μουν εγώ, δεδομένου ότι το σαράντα τέσσερα ήμουν πολύ μικρός. Ο τρελός ανένδοτος ζητάει εκδίκηση και αδιαφορεί για τα λογικά επιχειρήματα. Κι εγώ να μην ήμουνα, έχω κομμουνιστική φάτσα και θα πληρώσω. Τα «Μήτσο μου, κάτσε φρόνιμα!» που του λέγανε, δεν είχανε καμιά επίδραση. Ακολουθεί η εμφάνιση του Σπανού. Λέει ένα «Φρόνιμα παιδιά!» και τα παιδιά, επικεφαλής του τρελού, απαντάνε «Μάλιστα, κύριε προϊστάμενε» και βγαίνουν ήσυχα, σχεδόν πολιτισμένα, σαν ηθοποιοί που έχουν υποκλιθεί στο κοινό και χάνονται στις κουίντες.

Δεύτερος διάλογος:

«Λοιπόν, πώς πάμε; Άλλαξες γνώμη;»

«Μα δεν διατύπωσα καμιά γνώμη».

«Δεν θα ξαναρχίσουμε τα ίδια. Γυρίζω από την ανάκριση του άλλου. Μας τα 'πε όλα για σένα. Θα τον φέρουμε μπροστά σου να τα πει και να σε κάνει ρεζίλι».

Ο κ. Σπανός έλεγε ένα χοντρό ψέμα. Χάρηκα που το άκουσα. Ο φίλος μου ποτέ δεν είχε σχέση με την πολιτική. Είχα να τον δω σχεδόν πριν από το πραξικόπημα. Εντελώς τυχαία βρέθηκε σπίτι μου.

«Δεν μου κάνει καμιά εντύπωση, κύριε ανακριτά. Και εγώ μπορώ να παραδεχτώ πως η γη είναι τετράγωνη. Αυτό δεν σημαίνει πως είναι αλήθεια».

«Η γη είναι ό,τι μ' αρέσει, ρε παλιοπούστη. Και για να τελειώνουμε, είσαι ρε κομμουνιστής;»

«Είμαι το πανίσχυρο Βιμ».

«Είσαι κουμμούνα, ρε πούστη! Εκατό τόνους κομμουνιστικά βιβλία είχες σπίτι σου, και κάθομαι εγώ και σ' ακούω».

Άρχισε να με χτυπάει με μπουνιές· καθόμουνα ακίνητος και τον κοίταζα. Είχε κάτι χεράκια πολύ κοντά, σαν νάνου. Μετά μ' έπιασε από τα μαλλιά κι άρχισε να με

χτυπάει στ’ αυτιά με την κόψη της παλάμης. Έμενα ακίνητος. Ευτυχώς που άνοιξε η μύτη μου. Είχανε ματώσει και τα δόντια μου. Ήτανε καλό αυτό. Λερώθηκαν τα χέρια του και, έτσι όπως χτύπαγε, υπήρχε κίνδυνος να πιτσιλιστεί. Σταμάτησε, λέγοντας πως αν τον είχα λερώσει, θα το πλήρωνα ακριβά. Έφυγε. Πάλι μόνος. Το πουκάμισό μου είχε γίνει κατακόκκινο. Το στόμα γεμάτο αίμα. Στην πραγματικότητα δεν είχα πονέσει. Άλλα αισθήματα κυριαρχούσαν. Μια παρήγορη σκέψη: αν το ξύλο σταμάταγε εδώ, θα ’μουνα τυχερός. Κάτι παραπάνω κι από τυχερός. Ξαναγύρισε. Ευτυχώς, δεν τον είχα λερώσει. Ήτανε ήρεμος. Σχεδόν χαρούμενος. Με κοίταζε χωρίς να μιλάει. Κάθισε στο γραφείο και εξακολουθούσε να με κοιτάζει. Του μίλησα εγώ, διαμαρτυρήθηκα, που να πάρει ο διάολος, σ’ έναν τόνο κόσμιο. Αρκέστηκα να του πω πως δεν μ’ έβρισκε σύμφωνο αυτός ο τρόπος ανακρίσεως, γιατί ήταν απάνθρωπος. Κάτι για τα δικαιώματα του ανθρώπου.

Γέλασε και μου είπε:

«Άκουσε, παιδί μου. Υπάρχουνε δύο τρόποι ανακρίσεως: ο πολιτισμένος και ο επιστημονικός».

«Ποιος είναι ο πολιτισμένος;»

«Αυτός που κάνουμε τώρα».

«Και ο επιστημονικός;»

«Αυτός που θα ακολουθήσει».

_____

Υστερόγραφο

“Αυτό το βιβλίο δεν θα γραφόταν ποτέ, αν οι φιλήσυχοι και αντικειμενικοί άνθρωποι όλης της γης δεν βοηθούσαν, με την αδιαφορία τους και τη σιωπή τους, στην επέκταση και στη συνέχιση των βασανιστηρίων. Εδώ, θα μπορούσαμε να εντάξουμε και ανθρώπους σαν τον ερευνητή του Διεθνή Ερυθρού Σταυρού, Μαρτί, που δεν βρήκε την ταράτσα ή σαν τον Αμερικανό γερουσιαστή Πουσίσκυ, που αφού «συνομίλησε με εκατοντάδες κρατουμένων, κατέληξε εις το συμπέρασμα ότι αι καταγγελίαι περί βασανιστηρίων και απανθρωπιών ήσαν τελείως αναληθείς και καθαρά μυθεύματα» ή ακόμα ανθρώπους σαν τους Εγγλέζους βουλευτές που συμμετείχαν στην περίφημη αποστολή Φρέιζερ, και που αποκάλυψαν, μαζί με τους Sunday Times, ότι «αυτές οι δουλειές είναι λίαν επικερδείς»”.

Αντί επιλόγου (Από τον πρόλογο της

έκδοσης του 1994)

“Καμιά φορά, ο έφηβος γιος μου ή άλλοι νεαροί και νεαρές -που βρίσκουν τα δικά μας νιάτα ηρωικά και όμορφα-με ρωτούν για το τι πρέπει να γίνει για ν’ αλλάξει ο κόσμος. Κι εγώ τη συνταγή που είχα κάποτε την έχω χάσει πια. Μπορώ όμως να πω με σιγουριά: η βία, ο πόλεμος, η μισαλλοδοξία, οι φυλακές, τα βασανιστήρια είναι η έσχατη αθλιότητα του ανθρωπίνου είδους, που τις ονομάζουν εθνοσωτήριες αρετές για να μπορούν να εγκληματούν χωρίς ενοχές. Θα έλεγα κι εγώ μαζί με τον Μπρεχτ: αλίμονο στη χώρα που έχει ανάγκη από ήρωες. Και θα πρόσθετα: αυτό σημαίνει πως δεν έχει πολίτες.
Η ύψιστη επαναστατική αρετή σήμερα είναι να είσαι πολίτης. Και είναι ο πιο αποτελεσματικός φραγμός σε κάθε αυθαιρεσία.”

~ Οκτώβρης 1994

*Το βιβλίο εκδόθηκε για πρώτη φορά στα ελληνικά σε 15.000 αντίτυπα το 1970, στη Σουηδία, από τον οίκο Raben & Sjorgen που είχε εκδώσει το βιβλίο και στα σουηδικά το ίδιο έτος. Η πρώτη στοιχειοθέτηση του βιβλίου από ελληνικό εκδοτικό οίκο ήταν από τις εκδόσεις Γνώση το 2007.